Reymont Kettellning 16 faktorli shaxs so‘rovnomasini psixodiagnostik imkoniyatlari va amaliy ahamiyati

Xaydarjon Odilboyevich Jurayev
Maftuna Shavkatjon-qizi Ahmadjonova
Yulduzxon Nu’monjon-qizi Dedamirzayeva
University of business and science

Annotatsiya: Mazkur maqolada Raymond Bernard Kettell tomonidan ishlab chiqilgan 16 faktorli shaxs so‘rovnomasining nazariy-metodologik asoslari, shakllanish tarixi va psixodiagnostik imkoniyatlari yoritilgan. Shaxsni ko‘p omilli yondashuv asosida o‘rganish, individual-psixologik xususiyatlarni aniqlash hamda ularning o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish masalalari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, so‘rovnomaning 16 ta birlamchi shaxs omili, ularning mazmuni, diagnostik ahamiyati va turli amaliy sohalarda qo‘llanilish imkoniyatlari tahlil qilingan. Metodikaning afzalliklari bilan bir qatorda, uni qo‘llashda madaniy moslashuv, ishonchlilik, validlik va natijalarni kompleks talqin qilish zarurati asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Raymond Kettell, 16PF, shaxs, shaxs xususiyatlari, faktor tahlili, psixodiagnostika, individual farqlar, temperament, xarakter, shaxs profili

Psychodiagnostic Capabilities and Practical Significance of Raymond Cattell’s 16 Personality Factor Questionnaire

Khaydarjon Odilboyevich Jurayev
Maftuna Shavkatjon-qizi Ahmadjonova
Yulduzxon Nu’monjon-qizi Dedamirzayeva
University of Business and Science

Abstract: This article examines the theoretical and methodological foundations, historical development, and psychodiagnostic potential of the Sixteen Personality Factor Questionnaire developed by Raymond Bernard Cattell. It discusses the study of personality through a multifactorial approach, the identification of individual psychological characteristics, and the analysis of relationships among personality traits. Particular attention is given to the content of the sixteen primary personality factors, their diagnostic significance, and their practical applications in different fields. Alongside the advantages of the questionnaire, the article highlights the importance of cultural adaptation, reliability, validity, and comprehensive interpretation of assessment results.

(cc) BY

Keywords: Raymond Cattell, 16PF, personality, personality traits, factor analysis, psychodiagnostics, individual differences, temperament, character, personality profile

KIRISH

Shaxsni psixologik jihatdan o‘rganish zamonaviy psixologiya fanining eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Insonning individual xususiyatlari, xulq-atvori, hissiy reaksiyalari, ijtimoiy munosabatlari va faoliyatga bo‘lgan munosabatini aniqlash psixologik diagnostikaning asosiy vazifalaridan biridir. Ayniqsa, ta’lim, mehnat, klinik psixologiya, kasbiy tanlov va maslahat berish amaliyotida shaxs xususiyatlarini tizimli baholashga ehtiyoj ortib bormoqda. Shaxsni o‘rganishda turli nazariy yondashuvlar mavjud bo‘lib, ulardan biri faktor tahliliga asoslangan xususiyatlar nazariyasidir. Ushbu yondashuv shaxs xususiyatlarini alohida-alohida emas, balki o‘zaro bog‘liq va nisbatan barqaror psixologik omillar tizimi sifatida o‘rganishga imkon beradi. Mazkur yo‘nalishning rivojlanishida ingliz-amerikalik psixolog Raymond Bernard Kettellning ilmiy ishlari alohida o‘rin tutadi.

Kettell shaxs tuzilishini empirik ma’lumotlar asosida o‘rganishga intilib, faktor tahlili metodidan foydalangan. Olimning yondashuvida shaxs xususiyatlari insonning turli vaziyatlardagi xulq-atvorini tushuntirishga yordam beradigan muhim psixologik ko‘rsatkichlar sifatida qaraladi. Uning tadqiqotlari natijasida 16 faktorli shaxs so‘rovnomasi 16PF shakllangan. Ushbu metodika shaxsning normal diapazondagi individual-psixologik xususiyatlarini kompleks baholashga mo‘ljallangan vosita hisoblanadi (Cattell, 1947; Cattell, 1956). Mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi psixologik amaliyotda shaxsning individual farqlarini aniqlash, uning kuchli va rivojlantirilishi lozim bo‘lgan jihatlarini baholash hamda psixologik tavsiyalar ishlab chiqishda ilmiy asoslangan diagnostik metodikalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, Kettellning 16 faktorli so‘rovnomasini nazariy va amaliy jihatdan o‘rganish alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Tadqiqotning maqsadi Kettellning 16 faktorli shaxs so‘rovnomasining nazariy asoslari, tarkibiy tuzilishi, psixodiagnostik imkoniyatlari va amaliy qo‘llanilish xususiyatlarini tahlil qilish.

Kettellning shaxs xususiyatlari nazariyasini o‘rganish; 16PF so‘rovnomasining yaratilish tarixi va metodologik asoslarini yoritish; so‘rovnomaga kiritilgan 16 ta birlamchi faktor mazmunini tahlil qilish; metodikaning psixodiagnostik imkoniyatlari va qo‘llanish sohalarini aniqlash; so‘rovnomadan foydalanishdagi metodik cheklovlar va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish.

METODOLOGIYA

Mazkur maqolani tayyorlashda nazariy tahlil, ilmiy manbalarni o‘rganish, qiyosiy tahlil, tizimlashtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi.

(cc) BY

Tadqiqotning metodologik asosini Kettellning shaxs xususiyatlari nazariyasi, faktor tahliliga asoslangan yondashuvi hamda 16PF so‘rovnomasining ilmiy rivojlanishiga oid tadqiqotlar tashkil etadi. Kettell shaxsni o‘rganishda inson xulq-atvorini tavsiflovchi ko‘plab belgilarni tizimlashtirish va ular orasidagi statistik bog‘liqliklarni aniqlashga e’tibor qaratgan. Uning fikricha, kuzatiladigan xatti-harakatlar ortida nisbatan barqaror shaxs xususiyatlari mavjud bo‘lib, ularni faktor tahlili orqali aniqlash mumkin. Kettellning 1947-yilda chop etilgan tadqiqotida shaxsning birlamchi omillarini aniqlash va oldingi tadqiqotlarda topilgan faktorlarni tasdiqlash masalalari o‘rganilgan. Keyingi ilmiy ishlarda esa 16PF so‘rovnomasining diagnostik imkoniyatlari va faktor tuzilishi yanada takomillashtirilgan (Cattell, 1947; Cattell, 1956). So‘rovnoma dastlab 1949-yilda e’lon qilingan bo‘lib, keyingi davrlarda bir necha bor qayta ko‘rib chiqilgan. Beshinchi nashrni ishlab chiqish jarayonida savollar mazmunini yangilash, zamonaviy me’yoriy tanlanmadan foydalanish va faktor tuzilishini takomillashtirishga e’tibor qaratilgan (Cattell & Cattell, 1995).

Metodikani tahlil qilishda uning quyidagi jihatlari asos qilib olindi:

✓ Nazariy asoslari shaxs xususiyatlari va faktor tahliliga oid qarashlar.

✓ Tarkibiy tuzilishi 16 ta birlamchi shaxs omili.

✓ Diagnostik imkoniyatlari individual-psixologik xususiyatlarni aniqlash va shaxs profilini shakllantirish.

✓ Amaliy qo‘llanilishi ta’lim, kasbiy maslahat, mehnat psixologiyasi va psixologik konsultatsiya.

✓ Psixometrik talablar ishonchlilik, validlik, standartlashtirish va madaniy moslashuv.

Ushbu maqola nazariy-tahliliy xarakterga ega. Unda muayyan respondentlar tanlanmasi asosida eksperimental natijalar olinmagan. Shu sababli maqolada keltirilgan xulosalar ilmiy adabiyotlar tahliliga asoslanadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Raymond Bernard Kettell (1905-1998) shaxs psixologiyasi rivojiga katta hissa qo‘shgan olimlardan biridir. U shaxsni ilmiy jihatdan o‘rganishda statistik metodlar, xususan, faktor tahlilidan keng foydalangan. Kettellning asosiy maqsadi inson xulq-atvorida namoyon bo‘ladigan individual farqlarni aniqlash va ularning ortida turgan asosiy psixologik omillarni ochib berishdan iborat bo‘lgan. Olim shaxsni insonning muayyan vaziyatda qanday xatti-harakat qilishi mumkinligini tushuntirishga yordam beruvchi xususiyatlar tizimi sifatida o‘rgangan. Bunda shaxs xususiyatlari nisbatan barqaror bo‘lsa-da, ularning namoyon bo‘lishi vaziyat va tashqi sharoitlarga bog‘liq bo‘lishi mumkin. Kettellning ilmiy yondashuvida shaxs xususiyatlari uchta muhim ma’lumot manbasi orqali o‘rganilgan:

L-ma’lumotlar insonning real hayotdagi xatti-harakatlari, faoliyati va biografik ma’lumotlari.

(cc) BY

Q-ma'lumotlar shaxsning savolnomalarga bergan javoblari va o'zini o'zi baholashi.

T-ma'lumotlar maxsus obyektiv test vaziyatlarida namoyon bo'ladigan reaksiyalar.

Mazkur ma'lumot manbalari shaxsni turli nuqtayi nazardan o'rganish imkonini beradi. Kettell aynan turli manbalardan olingan ma'lumotlarni o'zaro solishtirish orqali shaxs xususiyatlarini chuqurroq anglashga intilgan. Kettell nazariyasida yuzaki xususiyatlar va manba xususiyatlari farqlanadi. Yuzaki xususiyatlar kundalik hayotda kuzatiladigan xatti-harakatlar majmuasini ifodalasa, manba xususiyatlari esa ushbu xatti-harakatlarning ortida turgan chuqurroq va nisbatan barqaror psixologik omillarni anglatadi. 16PF so'rovnomasi aynan ana shu manba xususiyatlarini aniqlashga yo'naltirilgan.

Kettell tomonidan ishlab chiqilgan 16 faktorli shaxs so'rovnomasi shaxsning individual-psixologik xususiyatlarini kompleks o'rganishga mo'ljallangan psixodiagnostik metodikadir. Uning yaratilishida shaxsni tavsiflovchi sifatlar, psixologik kuzatishlar, savolnomalar va statistik tahlil natijalari muhim o'rin tutgan. 16PF so'rovnomasi ilk bor 1949-yilda nashr etilgan. Keyinchalik 1956, 1962, 1968 va 1993-yillarda uning turli tahrirlari amalga oshirilgan. Beshinchi nashrda savollar mazmuni qayta ko'rib chiqilib, me'yoriy ko'rsatkichlar va faktor tuzilmasini takomillashtirishga e'tibor qaratilgan (Cattell & Cattell, 1995).

Kettell va Krug (1986) 16PF tarkibidagi faktorlar soni va ularning ilmiy asoslanganligi masalasini ko'rib chiqib, 50 dan ortiq nashr etilgan tadqiqotlarni tahlil qilgan. Mualliflar faktorlar soni yuzasidan yuzaga kelgan bahslarni faktor tahlili metodologiyasi bilan bog'liq masalalar asosida muhokama qilgan. Shu bilan birga, 16PF tuzilmasi bo'yicha barcha ilmiy tadqiqotlar bir xil natijani bermagan. Masalan, Matthews (1989) tomonidan 410 nafar britaniyalik talaba ishtirokida o'tkazilgan faktor tahlilida Kettellning dastlabki birlamchi faktorlariga to'liq mos kelmaydigan faktorlar aniqlangan. Bu holat psixodiagnostik metodikalarni turli tanlanmalarda qayta tekshirish zarurligini ko'rsatadi.

16PF so'rovnomasining asosiy xususiyati shundaki, u shaxsni bitta umumiy ko'rsatkich bilan emas, balki bir-biridan farqlanuvchi 16 ta birlamchi omil orqali baholaydi. Ushbu omillar insonning hissiy, ijtimoiy, kommunikativ va xulq-atvor xususiyatlarini tavsiflashga yordam beradi. 1-jadval

№	Faktor	Past ko'rsatkichning umumiy tavsifi	Yuqori ko'rsatkichning umumiy tavsifi
1	A Samimiylik (Warmth)	Bosiq, rasmiyroq, masofali	Samimiy, ochiq, kirishimli
2	B Mulohaza yuritish (Reasoning)	Abstrakt fikrlashda qiyinchilik	Mantiqiy va abstrakt fikrlashga moyillik
3	C Hissiy barqarorlik (Emotional Stability)	Hissiy jihatdan ta'sirchan, o'zgaruvchan	Barqaror, vazmin

(cc) BY

4	E Hukmronlik (Dominance)	Yon berishga moyil, murosali	Qat'iyatli, talabchan, mustaqil fikrli
5	F Jonlilik (Liveliness)	Jiddiy, ehtiyotkor	Faol, quvnoq, jo'shqin
6	G Qoidalarga rioya qilish (Rule-Consciousness)	Erkinroq, qoidalarga kamroq bog'langan	Mas'uliyatli, qoidalarga rioya qiluvchi
7	H Ijtimoiy dadillik (Social Boldness)	Tortinchoq, ehtiyotkor	Dadil, ijtimoiy vaziyatlarda faol
8	I Sezgirlik (Sensitivity)	Amaliy, hissiy jihatdan kamroq ta'sirchan	Nozikta'b, sezgir, ta'sirchan
9	L Hushyorlik (Vigilance)	Ishonuvchan, ochiq	Shubhalanuvchan, sergak
10	M Mavhum fikrlashga moyillik (Abstractedness)	Amaliy, aniq vazifalarga yo'naltirilgan	Tasavvurga boy, mavhum fikrlashga moyil
11	N Maxfiylik (Privateness)	Ochiq, sodda, bevosita	Ehtiyotkor, o'z fikrlarini tanlab ifodalovchi
12	O Xavotirlanish (Apprehension)	O'ziga ishonchli, xotirjam	O'zini tanqid qilishga moyil, xavotirchan
13	Q1 O'zgarishlarga ochiqlik (Openness to Change)	An'anaviy qarashlarga moyil	Yangilikka ochiq, tajribaga intiluvchi
14	Q2 Mustaqillik (Self-Reliance)	Guruhga tayanishga moyil	Mustaqil qaror qabul qiluvchi
15	Q3 Perfeksionizm (Perfectionism)	Erkin, tartibga kamroq bog'langan	Tartibli, o'zini nazorat qiluvchi
16	Q4 Zo'riqish (Tension)	Xotirjam, bo'shashgan	Ichki zo'riqish va bezovtalikka moyil

Ushbu faktorlarni mazmuniga ko'ra bir nechta shartli guruhga ajratish mumkin:

1. Hissiy xususiyatlar: C, O va Q4 faktorlar. Ular shaxsning hissiy barqarorligi, xavotirlanish darajasi va ichki zo'riqish holatini tavsiflaydi.

2. Ijtimoiy munosabatlar: A, H, L va N faktorlar. Ushbu omillar shaxsning boshqalar bilan muloqotga kirishishi, ijtimoiy dadilligi, ishonuvchanligi va o'zini namoyon etish xususiyatlarini aks ettiradi.

3. Xulq-atvor va faoliyatni boshqarish: E, F, G va Q3 faktorlar. Ular qat'iyatlilik, faollik, mas'uliyat va o'zini nazorat qilish xususiyatlarini baholashga yordam beradi.

4. Mustaqillik va fikrlash xususiyatlari: B, M, Q1 va Q2 faktorlar. Bu omillar fikrlash, yangilikka munosabat, mustaqil qaror qabul qilish va tasavvur xususiyatlarini tavsiflaydi.

Mazkur guruhlash faktorlarning mazmunini o'rganishni osonlashtiruvchi shartli tizim hisoblanadi. Ular so'rovnomaning rasmiy faktor tuzilmasi o'rnini bosmaydi. Kettellning 16 faktorli so'rovnomasi shaxsning individual xususiyatlarini aniqlash, ularni o'zaro taqqoslash va umumiy psixologik profilni shakllantirish imkonini beradi. Metodika orqali shaxsning muloqotga moyilligi, hissiy barqarorligi, mustaqilligi, mas'uliyat hissi, ijtimoiy dadilligi va boshqa xususiyatlari haqida ma'lumot olish mumkin. So'rovnoma natijalari odatda har bir faktor bo'yicha alohida

(cc) BY

baholanadi. Olingan ko‘rsatkichlar tegishli standartlar asosida talqin qilinadi va shaxsning individual profili shakllantiriladi. Bunda biror faktorning yuqori yoki past ko‘rsatkichi avtomatik ravishda ijobiy yoki salbiy xususiyatni anglatmaydi. Masalan, mustaqillikning yuqori bo‘lishi ayrim vaziyatlarda tashabbuskorlikni ko‘rsatsa, jamoaviy faoliyatda boshqalar bilan kelishish ehtiyojini ham yuzaga chiqarishi mumkin.

16PFning muhim jihatlaridan biri shundaki, u shaxsning bir nechta xususiyatlarini birgalikda tahlil qilish imkonini beradi. Masalan, ijtimoiy dadillik, samimiylik va hissiy barqarorlik ko‘rsatkichlarini birgalikda ko‘rib chiqish orqali shaxsning jamoaga moslashuvi va muloqot uslubi haqida kengroq tasavvur hosil qilish mumkin.

Biroq metodika shaxsning barcha psixologik jihatlarini to‘liq qamrab olmaydi. Uning natijalari insonning o‘zini o‘zi baholashiga, savollarga samimiy javob berishiga, madaniy muhitiga va test o‘tkazilgan sharoitga bog‘liq bo‘lishi mumkin. Shu sababli natijalarni suhbat, kuzatish, biografik ma’lumotlar va boshqa psixodiagnostik vositalar bilan to‘ldirish maqsadga muvofiq. Kettellning 16 faktorli shaxs so‘rovnomasi bir qator amaliy sohalarda qo‘llanilishi mumkin.

Ta’lim psixologiyasida. Talabalarning individual-psixologik xususiyatlari, muloqotga kirishish uslubi, mustaqilligi va hissiy barqarorligini o‘rganishda foydalanish mumkin. Olingan natijalar ta’lim jarayonida individual yondashuvni tashkil etishga yordam beradi. Mehnat va tashkiliy psixologiyada. Xodimlarning jamoada ishlash xususiyatlari, mas’uliyati, ijtimoiy faolligi, mustaqil qaror qabul qilishga moyilligi va muloqot uslubini o‘rganishda qo‘llanilishi mumkin. Bunda so‘rovnoma ishga qabul qilish yoki lavozimga tayinlash bo‘yicha yagona mezon sifatida ishlatilmasligi kerak. Klinik psixologiyada. Shaxsning individual xususiyatlarini baholash va psixologik konsultatsiya jarayonini rejalashtirishda yordamchi vosita sifatida foydalanish mumkin. Biroq 16PF klinik tashxis qo‘yish uchun mustaqil diagnostik mezon hisoblanmaydi. Kasbiy yo‘naltirishda. Shaxsning ijtimoiy faolligi, mustaqilligi, tartibliligi va boshqa individual xususiyatlarini hisobga olish orqali kasbiy maslahat jarayonini boyitish mumkin. Ilmiy tadqiqotlarda. Shaxs xususiyatlarining empatiya, muloqot, stressga munosabat, kasbiy moslashuv va boshqa psixologik ko‘rsatkichlar bilan aloqalarini o‘rganishda qo‘llanilishi mumkin.

16PF so‘rovnomasining asosiy afzalligi shaxsni ko‘p omilli yondashuv asosida o‘rganish imkoniyatidir. Unda shaxs xususiyatlari alohida faktorlar orqali baholanadi va natijalar asosida individual psixologik profil shakllantiriladi. Metodikaning uzoq yillik ilmiy rivojlanish tarixi va turli nashrlarda takomillashtirilgani ham uning psixodiagnostik ahamiyatini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlarda 16PFning faktor tuzilishi va ayrim faktorlarining barqarorligi yuzasidan turli natijalar uchraydi. Masalan, Matthews (1989) tadqiqotida 16PFning ayrim birlamchi

(cc) BY

faktorlariga to‘liq mos kelmaydigan faktor tuzilmasi aniqlangan. Boshqa tomondan, Cattell va Krug (1986) ko‘plab tadqiqotlarni tahlil qilib, 16PF faktorlarining nazariy asoslanganligini himoya qilgan. Bu ilmiy munozaralar metodikani har qanday tanlanma va madaniy muhitda qo‘shimcha tekshiruvsiz qo‘llash mumkin emasligini ko‘rsatadi. Metodikaning muhim cheklovlaridan biri o‘zini o‘zi baholashga asoslangan savolnoma ekanligidir. Sinaluvchi ayrim savollarga ijtimoiy jihatdan ma’qullanadigan javoblarni berishi yoki o‘z xususiyatlarini to‘liq anglamasligi mumkin. Shuningdek, tarjima va madaniy moslashtirish jarayonida savollarning mazmuni o‘zgarishi ehtimoli mavjud.

Shuning uchun 16PF so‘rovnomasidan foydalanishda uning aynan qaysi nashri, tarjimasi, me’yoriy tanlanmasi va hisoblash kaliti qo‘llanilayotganini aniqlash zarur.

XULOSA

O‘tkazilgan nazariy tahlil natijasida Kettellning 16 faktorli shaxs so‘rovnomasi shaxsning individual-psixologik xususiyatlarini kompleks o‘rganishga mo‘ljallangan muhim psixodiagnostik vositalardan biri ekanligi aniqlandi. Metodikaning nazariy asosini shaxs xususiyatlarini faktor tahlili yordamida aniqlash va ularni o‘zaro bog‘liq omillar tizimi sifatida talqin qilish tashkil etadi. 16PF so‘rovnomasining asosiy xususiyati shundaki, u shaxsni 16 ta birlamchi faktor orqali tavsiflaydi. Ushbu faktorlar insonning hissiy barqarorligi, ijtimoiy faolligi, muloqot xususiyatlari, mustaqilligi, mas’uliyati, fikrlashga moyilligi va o‘zini boshqarish jihatlarini baholash imkonini beradi.

Metodikaning ta’lim, mehnat, klinik psixologiya, kasbiy maslahat va ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishi uning amaliy ahamiyatini oshiradi. Shu bilan birga, olingan natijalarni shaxsning barcha xususiyatlarini ifodalovchi mutlaq ko‘rsatkich sifatida qabul qilish to‘g‘ri emas. Har bir faktorning mazmuni boshqa psixologik ko‘rsatkichlar, shaxsning hayotiy tajribasi va ijtimoiy muhiti bilan birgalikda tahlil qilinishi lozim. Umuman olganda, Kettellning 16PF so‘rovnomasi shaxsni ko‘p qirrali o‘rganish, individual farqlarni aniqlash va psixologik tavsiyalar ishlab chiqishda muhim metodik imkoniyatlarga ega. Uning ilmiy va amaliy samaradorligi esa metodikani to‘g‘ri tanlash, standartlashtirilgan tartibda o‘tkazish va natijalarni malakali talqin qilishga bog‘liq.

AMALIY TAVSIYALAR

Metodikani to‘g‘ri tanlash: tadqiqot yoki diagnostika maqsadiga mos 16PF nashridan foydalanish, uning savollari va hisoblash kalitini tekshirish lozim. Madaniy moslashtirish: so‘rovnomaning o‘zbek tilidagi shaklidan foydalanilganda tarjimaning mazmuniy va psixometrik mosligini tekshirish zarur. Kompleks diagnostika: 16PF natijalarini suhbat, kuzatish va boshqa psixodiagnostik metodikalar bilan birgalikda tahlil qilish tavsiya etiladi. Individual yondashuv: shaxsning yuqori yoki past faktor

(cc) BY

ko‘rsatkichlarini avtomatik ravishda ijobiy yoki salbiy xususiyat deb baholamaslik kerak.

Kasbiy faoliyatda ehtiyotkorlik: so‘rovnoma natijalarini ishga qabul qilish, lavozimga tayinlash yoki shaxsga nisbatan muhim qarorlar chiqarishda yagona mezon sifatida qo‘llamaslik lozim. Klinik amaliyotda chegaralarni hisobga olish: 16PF shaxs xususiyatlarini o‘rganishga yordam beradi, biroq psixik buzilishlarga mustaqil tashxis qo‘yish vositasi emas. Tadqiqotlarda ishonchlilikni tekshirish: metodika qo‘llaniladigan har bir yangi tanlanmada uning ishonchliligi, validligi va faktor tuzilmasini baholash maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Cattell, R. B. (1947). Confirmation and clarification of primary personality factors. Psychometrika, 12, 197–220. https://doi.org/10.1007/BF02289253

2. Cattell, R. B. (1956). Validation and intensification of the sixteen personality factor questionnaire. Journal of Clinical Psychology, 12(3), 205–214. https://doi.org/10.1002/1097-4679(195607)12:3<205::AID-JCLP2270120302>3.0.CO;2-0

3. Cattell, R. B., & Krug, S. E. (1986). The number of factors in the 16PF: A review of the evidence with special emphasis on methodological problems. Educational and Psychological Measurement, 46(3). https://doi.org/10.1177/0013164486463002

4. Odilboyevich, J. X. SOCIAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CHANGES IN BEHAVIOR AND DISORDERS IN CHARACTER OFA TEENAGER AND A TEENAGER. MATERIALLARI TO ‘PLAMI, 62.

5. Jurayev, X. O ‘smirlarda Xarakter Aksentuatsiyasining O ‘ziga Bo ‘lgan Ishonch Rivojlanishiga Ta'sirining Psixologik Xususiyatlari. Maktabgacha va Maktab Ta’limi Jurnali, 675664.

6. Olimboyevna, R. M., Abdumutalliyevna, B. S., & Odilboyevich, J. X. (2025). SHAXS XARAKTER AKSENTUATSIYASI VA UNING JINOYATCHILIKKA TA’SIRI. Advances in Science and Humanities, 1(03), 18-20.

7. Қаюмов, Б. З. Ў., & Абдураҳмонов, О. А. Ў. (2021). ТАЛАБАЛАРДА ШАХСИЙ ВА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ФАЗИЛАТЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ. Scientific progress, 1(6), 750-754.

8. Qayumov Baxtiyor. (2024). THE CORRELATION RELATIONSHIP OF THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY IN ADOLESCENTS WITH ACHIEVEMENT MOTIVATION. Next Scientists Conferences, 1(01), 24–27. Retrieved from https://nextscientists.com/index.php/science-conf/article/view/261

9. Baxtiyor, Q. (2024). CREATIVITY AS A RESEARCH SUBJECT IN PSYCHOLOGICAL RESEARCH. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 4(07), 76-80.

10. Baxtiyor, Q. (2023). O 'SMIR SHAXSIDA KREATIVLIKNI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM TIZIMINING O 'RNI. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 178-183.